

Trabzan - Gümüşhane arasındaki Pontidlerin bir kesidi

Kemâl ERGUVANLI

Doğu karadeniz bölgesinde bulunan ve Trabzon ile Gümüşhane arasında kalan Pontidlerin jeolojik yapısını transit yolundan geçen bir kesit vasıtasıyla anlamak mümkündür.

Trabzonun Gümüşhaneye **bağlıyan**, orman ve dumanlarla örtülü hoş manzaralı, transit **yolu** 50 Km. lik bir mesafe içinde 2032 m., yükseklikteki Zigana geçidine gelir; Ve burada 15 Km, gibi kısa bir mesafe içinde 800 m. rakımlı Harşit (Torul) e iner, Harşit ırmağı tenanndan, yavaş yavaş yükselerek, 35 Km. sonra Gümüşhaneye varır. Giimiişakeyi bir az; geçince de Pontidleri bırakır, Anatolidlere tırmanmağa başlar.

Jeolojik harta ve kesitte görüldüğü gibi bu alan içinde kalan Pontidler **de** Senonien ^e Lütésien yaşında iki kompleks mevcuttur«

^A — Üst Kretase kompleksi : Karadeniz sahilinden Torul İL < sesi civarına kadar geniş bir alan içinde bulunmaktadır. Bunlar olivinli ve ojitli bazalt, dasit, liparit ve bunların **lav**, tuf ve aglomeraller arından ibadettir. Evvelce ^Trabzon civarındaki taşlar A, LACROIX tarafından lökotebrit olarak isimlendirilmişse de bti-riarı k^sin olarak sınırlamak mümkün değildir. Çünkü bu bölgede değişik yapı ve Mrleşimdeki taşlara rastlanmakta ve bunlar karışık bir durumda bulunmaktadır • 1000 m, den fazla bir kalınlığa malik olan bu püskürük kütle kompleksi içinde, muhtelif kalınlıkta, adeseler halinde, Üst Kretaseye aid, fliş ve kalkerler bulunmaktadır.

Kalkerler : Gri renkli, kısmen kristalize ve bazan dolomîttir. 2161 m. yükseklikteki Sis dağının doğusunda Kriçhane mevkiinde : *Micraester* sp., Düzköy güneyinde Mula köyü civarında *Osirem* sp. ve *Rudi&t'ler* bulunur.

Gümüşhane - Torul arasında, Beşkilise köyü civarında, kalker ve marnî kalkerlerin içinde :

Terebratula, sp_a

Belemnîted sp,

RhA/neoneUa sp*

Ammonides sp, bulunmaktadır,

Fliş : Daha ziyade bordo renkli marnlardan, gri-siyah renkli gre vekillerden ve az miktarda kalkerden «ibarettir. Bilhassa bor* do renkli marnlar Sènonien için karateristik *glohigerme* ve *gfobotruneana'l&rı* ihtiva etmektedir, Trabzon'un 6 - 7 Km, güneyinden, Kirefihane ve Kisarna deresi yamaçlarından, maden suyunun hemen yanından ve Zigana dağlarının boyun noktasına yakın istavvi köyü civarından alman numunelerin ince kesitlerinde :

Globoirukcanœ Imneî d'ORB.

Gloptrucand lapparenti lapparenti BOLLI

" " *tricaarinata* QUER

GiMibeMna sp, görülmüştür.

Sis dağının doğusundaki Simenli ve Maçka ilçesinin batısındaki İspela köyü sırtlarından, Düzköy bucağı civarından, batıda : Elma» lı ve güneyde : DemîrcikÖy (Km, 102) civarından alman numunelerin ince kesitlerinde de aynı fosiller görülmüştür.

Lay, tuf ve aglomeraların içinde bulunan bu kalker ve fliş adeselerinin kalınlıkları 2-3 m, ilâ 80-100 m. arasında değişir. Buldu» ğumuz fosiller sayesinde bu faza aid püskürme yaşının Senonien olduğunu tespit etmiş oluyoruz.

Bazı jeologlar sahil bölgesinde bulunan bazik taşların daha genç olduklarını delil göstermeden söylemektedirler. Biz ise en ku, zeyde, Trabzonun 6-7 Km, güneyinde Kireçhane ve Kisarna maden suyu civarındaki tuf ve lavların arasımda alınan bordo renkli marnların ince kesitlerinde Senonien için karakteristik *Globotruncana'* lar bulduk,

Karadeniz sahilinde, Akçaabat civarında bu formasyonİErm üzerine Miosene aid konglomera, gre ve kalkerler gelir. Bunların iğinde :

Ostrea sp,

Mcüctra sp,

• *Omurgalı hayvan* (Büyük kaburga, omur v. s, parçaları)
bulduk

B — Lütésiyeñ kompleksi : Bu faza ait kültekr gri-mor renkli ve porfirite yapıli andezitlerle aralarında adeseler halinde bulunan . lütésiyeñ İlişinden ibarettir.

Torul ilçesinin 7 Km, batısında, Bağgeek köyü civarında, andezitik tüflerin arasında, 15-20 m. kalınlıkta ve 1 Km, uzunluktaki fiş adesesinde :

Nummulites irregularis DESH.

" *subirregularis* DESH.

Assimna sp,

Discosimna sp,

Ostrea sp,

LameUiUraMcMa/lâT bulunmaktadırdır

Bundan başka, Çit dağının S yamacında, Eski Gümüşhane civarında, Tenbeda'da ve Maden dere batısında ve doğuda Kermut köyü civarında bol fosilli Lütésien adeseleri muhtelif büyüklükte bulunmaktadır. Bu fosiller yardımıyla Pontid'terin güney kesimini teşkil eden andezitlerin Lütésien yaşında oklduklarını anlamaktayız,

*

Trabzon - Gümüşhane arasındaki Pontidlerde, kesitte de görüldüğü gibi biri Senonien'den yeni ve diğeri eski olan iki tip granit mevcuttur. Senonien'e aid külteleri delen ve etrafındaki taşları değıştiren granitler daha ziyade Granodiorit olup renkleri açık gridir, Kontak tesir lavlardan ziyade kalkerlerde belli olur. Ve bunlar mermer haline gelmiştir, Bu granitlerin en önemlileri Torulun doğu ve batısında, hemen hemen bir hat doğrultusunda uzanan Acısu, İatavari, Torul, Müzeni, Kornaya ve Çifteköprü granitleridir, Gümüşhane şehri civarında yataya yakın bir vaziyette gördüğümüz ve Kretase olarak kabul ettiğimiz kalkerlerin altında kırmızı renkli, iri ortoz billurlu ve Mısır granitine benzeyen bir granit bulunmaktadır. Büyük bir alan kaplayan bu granitin yaşını daha kesin olarak söylemek mümkün değılse de Kretaseden daha eski olduğunu söyleyebiliriz,

Trabzon - Gümüşhane arasındaki Pontidlerin teknotik durumları, kesitte de görüldüğü gibi basit ve sadedir. Tâli bir takım kırıklardan sarfınazar, kuzey versandaki külteler kuzeye veya kuzeydoğuya, güney versandakiler de güney veya güneybatıya eğimli olup Zigana dağları büyük bir antiklinale tekabül etmektedir. Eğim-

ler 20 derece - 35 derece arasında değişmektedir. Torul .güneydeki I andezitler ise daha az" eğimli ve güneye meyillidirler, Gümüşhane civarında ise durum biraz karışıktır ve burada faylı bir yapı göze 1 çarpar.

B t B L t O G R A F Y A

- ALTINLI, E. : Ordu-'Giresun vilâyetlerinin jeolojisi (Geologie des vilayets Ordu - Giresun. İst, Üniv. F. F. M«c. iSeri : QB, T : XI, F: 3, 1946, Istanbul.
- ARDEL, A. : Trabzon ve civarının morfolijisi üzerine gözlemler. T_{ri} Coğr. Der. sayı : 1, 1943, Ankara
- CHAPUT, E : Voyages d'études géologjiques et géamioarpholoigiques am Turquie. Mém. inst. Franc- -d'Arche. Stam, 1906, Paris,
- KOSSiMAT, F. : Geologjische Uantersuchungen in den EJirzdistrilkten des VjMlâyet Trapezund, Kleinasien. Mitt, Geol. Wien, III, 1910.
- JK'OVEiNKO, V. : Gümüşhane'nin, simllii faurışun madenleri (Le's miinas de plomb •argentifere de Gümüşhane). M, T. A. Mec. 3/24, 1941, Ankara.
- „ • „ : .Bakirli .pirît madenleri bölgesi? •Giresun vilâyeti (Région des mines de pyrites cuivreuse ...).JM. T. A, Mec 2/SO, 1943, Ankara.
- XOVENKO," V. : Gümüüşhane'nin simli fcurışun madenleri (Les mines de Plomb Paris,
- SiAUER, G. S. : Deir O«StXiche Boinltlu's, Geçfer. Zeitech» H. 9, 1927, .
- TEH1HATCH.EF.F, P. : Asie Mineure. Géolltagie'l, P : 275-289, II. s/429-432, III. s:145.

TRABZON-GÜMÜŞANE

ARASININ
JEOLojİK HARTASI

CARTE GEOLOGIQUE DE LA REGION
TRABZON - GÜMÜŞANE

KEMAL İBĞUVANLI
1950

LEGENDE

- T-G PROFIL
Profil
- TRANSIT YOLU
Route de Transit
- MADEN SUYU TARAÇI
Source minérale, Terrasse
- EĞİM & DOĞRULTU
Déclivité et Direction
- FAY
Faîte
- FOSİLLİ YER
Lieu fossilifère
- TRAVERTEN & ALUVION
Travertin et Alluvion
- KALKER - KONGL. - GRE. NEOJEN
Calcaire, Conglomérat, Grès Neogène
- ANDEZİT
Andésite
- FLİŞ
Flysch
- LAV-TUF-AGLOM.
Lave, Tufe, Agglomérat
- FLİŞ
Flysch
- KALKER
Calcaire
- GRANODIORİT
Granodiorite
- GRANİT
Granite

LÜTESİEN
Lutélien

SENONİEN
Sénonien

TRABZON-GÜMÜŞANE ARASINDAKİ PONTİDLERİN KESİTİ
COUPES DES PONTIDES ENTRE TRABZON-GÜMÜŞANE